

Megjelen e' divatújság hetenkint 2szer. Helyben félévi díja 4 fr., egész évi 8 fr. Postán 5 fr és 10 fr. pengő.

A'
TÁRSAS ÉLET

ÉS

DIVATVILÁGBÓL.

Előfizetheti új-világ utcában Reisinger házában 554ik szám alatt. És minden cs. k. posta-hivatalnál.

Harmadik év'

A' dicőőség fényugára
Lengjen a' Magyarháza

Második fele.

A' MŰVÉSZET KALANDJA.

(ALLEGORIA)

BEVEZETÉS.

Pusztá volt a' föld és kietlen; rengetegek boríták felületét, 's kopár sziklatömegök nyultak az eget felé; borzasztó zajjal zavarogtak a' habók, tornyosultak és szirthez parthoz csapódtak; iszonyú szelek zúgva repülének egy földszarktól a' másikig; 's nyugtalan nép csoportok tolódtak völgyből síkra, síkról hegyekre. Nem vala csend nem vala nyugalom a' természetben, mert ez még teljes ifjú ereje vad mozgalmának átengedé magát, meg nem elégedvén eddig teremtet műveivel, mindig routván 's újra teremtvén, 's nem ismerve a' nyugodt munkálás isteni hatását.

Művészet magosan üle fellegrónáján, 's letekinte lángindulatú testvére, sajnáló szemmel nézé annak heves működéseit; várván egy szünetperezet, melyben bátyja Természet egy kissé kinyugodand a' fárasztó munkától, hogy őt megszólítsa. Ez épen néhány pillanatig szunnyadni készülvén, még előbb egy óriási tettet akart véghez vinni, — megrázá izmos karival a' földet hogy az legbensőbb üregeiben is rengett; egy hegyet a' gyomrából felözönlő tűz elemészte, az beroskadt, 's helyét tó foglalá el; a' végetlen tengerek vizei pedig felháborodván fenekökről egy iszonyú szirttömeget emelének ki, mely fejét a' vízszínen felülemelve mint egy újvilág állá meg a' habok' közepette. —

Természet engede húga intő kérésinek, 's elfogadá hogy ez őt egy varázspálczával ajándékozza meg, melyet Művészet szent ihletével álda meg, 's mellynek segedelmével, hol helyén lenni találná, munkálatiban a' szépet is összekötne a' nagygyal és erőssel. Viszont Művészet egyebet nem kért, mint hogy neki is szabad legyen bátyja egész birodalmában hatal-

mát gyakorolni oly lényeken, mellyeknek elég volna az ő csupa ihletése, mert tétleg belevágni a' dologba, csudaműveket saját kezével adhatni, hogy mások henyén bámulhassák, nem akara. Az egyezés megálapítatott, két kölesönösen váltott jelkép egy részről az említett varázspálcza, más részről egy ecset, mellyel Művészet bátyja műveit is utánozni 's mennyire lehet azokat megközelíteni tudja, — a' közlött hatalmat mindegyik örök időkre biztosítá, mert a' testvérek egymástól függetlenek lévén, ha csak önkényt le nem mondanak jogukról, az új ajándékot többé el nem veszthetik.

Látszott is nem sokára a' jótévő hatás, melly mind két részről a' földet eleveníté. Természet mind jobban szorgalmatoskodék, 's a' művészeti szellem segítségével oly remek műveket teremté, mellyek utánozhatlanok, elérhetlenek maradtak mind örökké, a' bámulat és csudálás, a' gyönyör és éldelet tárgyai. Ott egy már fenálló zordon hegytömeget a' legszebb sorokra, lánczokra 's csoportokra osztá fel, alakzataikat a' legkülönbözőbb habvonalok közé szorítá, 's egész idomukra sajátosságos tarkaságot ömleszté: úgy hogy az egész mint egy nagyszerű alkotmány terjedé 's emelkedék; egyes részeiben még is a' viruló bársonysima dombtól az ősz sziklavállakig 's jéghomlokig a' szépek minden elemei egyesülének. Csörgő patakkal, tengerszemmel, zuhataggal, virágos völgygel 's fenyőfötte ormokkal váltá fel az előbbi egyidomúságot 's ezek körül egy csak nem korlátlan láthatárt vont: a' földnek egyik legszebb 's legmeghatóbb csudáját alkotá, szép tájat. Szint' azt amott más változásokkal hajtá véghez, hol egy végetlen víztűkör, messzéről kékülő hegysorok, mérhetlen róna, 's közel meredek sziklafalak 's üvedző erdők' bájlo ellentéteit olvasztá össze, úgy hogy a' legremekebb művész dicséretét aratá, mert munkái nyíltan feküdtek

a' világ szeme előtt, 's eredetök még is megfoghatlan talány marada: holott huga, alkatasainak végrehajtására csak eszközökkel élvén, 's ezen eszközökül mindig gyöngébb lényeket, mellyek korán sem bírtak olly isteni hatalommal, választván, észrevétlenül építé csak, és szinte meg sem ismertették, el feledteték. —

De idő hosszával Művészet égi-ihletű szüleményei is szaporodtak 's fontosságot nyertek. De épen ez volt a' két testvér közötti meghasonlásnak rugója, Természet meg nem tagadhatván eredeti lelkületét, 's el nem fojthatván egészen vad indulatja forrongásait, — kaján szemmel nézé, hogy húga olly tetemes befolyást nyert az embereknél, kik is néha szellemétől lelkesítve olly alkatmányokat készítenek, mellyek bizonyos tekintetekben Természet műveit homályba borítani fenyegetőztek. Azért is ha már meg nem gátolható a' történeteket 's történetendöket, legalább büntetlen nem akará hagyni a' merész tetteket. E' boszu, mivel a' főszerezőt nem érheté, az al-okokra vagy inkább csak eszközökre, mint ez gyakran történik a' világban, önté ki egész pusztító erejét. Ugyan is fékre resztvén romboló hatalmát, itt egy várost sülyesztett el, amott tűzhegy' lángjai alá borítá egész vidéket, minden elemet föllázasztván, majd lég majd jég majd víz és tűz által rontá le az ember műveit, 's gyakran egész reményét megsemmisíté. 'S ezen ellenséges felhevülés mai napig is tart. —

Említettük, hogy a' két testvér közötti egyezés alkalmával Művészet kiköté magának befolyását olly lényekre, mellyekben ihletése foganatra találhat; illy lény főleg az ember volt. Öntött ugyan más alsóbb rendű lényekbe is művészi szellemet vagy inkább ösztönt; ő tanítá a' madarat fészket csinálni, a' hangya és méh szorgalmas munkássága e' szellemnek következményi. — Másokat bizonyos előkészülettel ruháza fel, minél fogva tanítást és szellemi idomítást elfogadhasanak; ide a' ló, elefánt, némelly madár, az eb 's a' t. tartoznak. De látván milly gonoszúl csufolá meg igyekezeteit a' majom, mint fajult el benne a' szellemi anyag, mind örökre oda hagyá az alsóbb rendű teremtmények' ösztöncinek nemesítését, 's egyedül a' felső földi lényre, az emberre korlátolá minden befolyását.

Ennek következtetésében az embernek, külső életére visszaható minden cselekedete Művészet' istennő pártfogó szellemének 's szorgos ápolásának okozatja, az

egész gyakorlati élet művészetben alapszik. A' szánástól, mellyen lételünknek alaposzlopjai nyugszanak, fel egész az utósó mesterségig, melly az élet kényelmére szolgál, minden fokozat, e' felséges szellemnek szülöttje. De későbbi időkben látván Művészet, hogy az ember létele elegendőleg van biztosítva közbenjárása által az irigy testvér Természet dülő hatalmaskodásai ellen; mind a' mellett hogy a' már előbb közlött hasznos elveknek további kifejtésére az emberi lelket buzdítná, azt lassankint a' magosabb 's finomabb anyagú 's ugyszólván szellemibb művészi elvekkel is kezdé megismertetni, ezzel is arra czélozván: hogy ámbár felfogásuk amazokénál sokkal nehezebb 's gyöngédebb nemű lévén leginkább csak a' lélek belső állapotjára, a' belső életre irányozottak, még is a' külső létnek idomítására is visszahassanak. Ezen belső életrei hatás pedig a' szív és lélek nemesítését tűzte ki czélül.

Ezen felsőbb rendű művészetek idők haladtával azon megkülönböztetést vitták ki maguknak hatalmas elemek működései által, hogy csak ők egyedül nevezettek e' néven.

De csak lassan haladhatott e' pályán az istennő mert csak ritkán talált olly elmékre, mellyek ihletét és sugallatát tisztán felfogák 's a' maga saját lényegében megérték; és sok kontár lélek méltatlan közbekeveredése által ebbeli intézkedései is a' legtarkább ellenmondásokban létesítettek.

Hogy még is a' sok fonák mód között, mellyen neki áldozni szoktak a' föld lakói, maga főfogalmát fentartsa tisztaságában, több izben és különbféle időszakokban látogatja a' földet a' Művészet istennője, és sok helyt szolgáló szellem hölgyeit hagyja mint egy védangyalul, azt híven, hogy ezen közelebbi érintkezés tetemesb sikert szüend. Résztint azért, mivel tudja hogy az emberi elme irányzatit idők és körülmények határozzák meg, 's így a' hajlandóságok is változnak; — hogy a' felfogási tehetség fejlettségének a' kultárgyakkal, hogy közöttük a' legszorosabb viszony fenálljon, bizonyos összehangzásban kell lenni, — résztint némelly sajátságos szeszélyeit követve, bizonyos századokban különböző tárgyak iránt mutatja pártoló előszeretetét. Volt időkor, hogy a' szobrászatot különös meleg hévvel ölelé; ezen korból valók ama' remek szoborképek, mellyeknek ma-

radványit, töredékeit, egyes darabjait is ma csak csudáljuk 's megbecsülhetlen kincs gyanánt őrizzük és tiszteljük. Más korszakban az építészetet emelé a' legmagasb fokra, 's e' szakaszból valók azon csuda alkotmányok, mellyeknek fensége szinte szédíti kábitja fejünket, 's gyakran még düledékiben is tisztelettel tölti el keblünket. Ismét más századokban a' festészetet boldogítja hő kegyeivel, 's ez idők' szülöttjei ama remek festvények, mellyek a' szemet 's lelket egyiránt foglalatoskodtatják.

Ujabb időkben leginkább a' hangászatot és a' hozzá tartozó nemeket pártolja, egyébfélékre csak egyes alkalomkor ömlesztí pillanatnyi malasztját; de az építészetet, ha nem is olly teljesen nagyszerű alakkal, de még is mindig új köntössel ajándékozza meg. — Utazásai közben sok helyt hagyja helyetteseit, kikre a' további felügyelést bizza; másutt magok a' halandók közül választ hősöket országa oszlopául, őket szent szellemével eltöltvén, 's ihletése által mint egy új lelket öntvén beléjük. — legújabb időben egy utazásán a' következő tapasztalásokat tevén. —

Első Ország.

A' Művészet istennője bele üle rózsavilágtól sugárzó fellegkocsijába, 's leszálla a' földre. Tengerövezte országnak vevé irányzatát, ott kívánván kezdeni titokteljes szerepét. Észrevétlenül termett éjszakán egy roppant város közepén. 's a' mint a' nap fölkel, hozzá foga nagy munkájához.

Kiváncsi utasnő alakjában Doris név alatt megmeglátogató a' jelesb műtárokak 's a' legnagyobb örömet érzé. Itt legszebb sikerét látá azonemű elveinek mellyek a' közhasznú 's az életre határozottan befolyó műszellem terjesztését tárgyazzák. Rendre jár azután azoknak műszobáit, kik szorosabb értelemben neki szentelék napjaikat, 's hol tapasztalá, hogy eddigi lelkesítései már is szép gyümölcsöt szültek, ismét buzdíta, serkente, 's új isteni szikrákkal gazdagítja az egek felé törekvő lelket. Egy hirdetésből megtudá, hogy ujabbkori kedvencztárgyát, a' hangászatot nyilvános mutatványon veheti figyelme alá. 'S megjelent a' hangversenyen.

Nagy sokaság tódult össze, kéjelegve hallgató a' remekelőket; ha nem érté is mindegyik az előadott hang-

szerezeményt: becsülé még is az előadóban a' lángészsz vagy tehetséget, az ügyességet, a' szorgalmat, 's az időt, mellyet ezen tökélynek eléréséig áldoznia kelle; tisztelé a' szerzőben a' lelki emelkedést, melly mintegy megfejthetlen titok lebeg a' halandó por felett; és szívesen adja pénzét a' művésznek, ki néhány derült pillanatot teremt az egyhangú komoly életben, vagy épen kecses reményt gyujt szívében, vagy némi édes emlékezetet támaszt lelkében, melly ha néha fájdalmas is még is olly igéző oly kéjteli olly kedves! Mert a' hangászat négy köre az emlékezetek egész országával rokon, — az emberi élet alaprajzán gyökerezik, 's hatalmas ágait kiterjesztí a' multba 's jövőndöbe. Azért nincs hang, melly nem valami érzésen vagy gondolaton alapulna, 's ennél fogva az emlékezet vagy reménynek valami képét nem idézné a' lélek elébe, vagy a' jelent fátyol alá nem rejtené.

Volt még is a' sok közül néhány különöz is. — Doris egyik szomszédja egy hosszú-szárzóképű ur volt, kinek homlokát és arczait vastag redők boríták mint Saturnusnak mindannyi gondolatvonali, keskeny ajakinak szélei szoroson egymáshoz simultak, 's ha szólt az ur, úgy tetszék, mintha a' két ajak egymást szenvedélyesen csókolná, vagy azért, hogy őket már semmi más ajak úgy sem csókolja, vagy hogy a' szavak mellyek közülök kisikamlának, nem igen csókolák a' személyt kire irányzottak. Ezen ur mindent rosznak talált mindent ócsárolt, szüntelen az izlést emlegeté, 's úgy volt észrevehetni, hogy ő mindent tud; 's különös, hogy épen ezen ur, ki magát egy művésztársaságnak fejevé téteté egykor — mint utóbb Doris megtudá — sietteté azon egyesületnek szétbomlását elcsavart nézetei, makranczos önhittsége, 's ügyetlen fogásai 's rendelkezései által. — Egy másik ur, ki észrevevé, hogy Doris idegen 's hogy a' hangászatot nem csak érti de gyakorolja is, kitudván szállását magához hivatá. Sokáig kelle várakozni Dorisnak a' külsarnokban, 's midőn végre belépe, úgy fogadá őt a' pamlagon helyén heverő ur, mintha nem is emlékezett volna a' meghívásról. Azoknak egyike volt ez, kik mindent csak számukra teremtve lenni vélnek, 's a' művészetet is úgy tekintik, mintha csak pénzüknek tartoznék szolgálni. Sok haszontalan egészen szélyelütő kérdések leple alá akará takarni pöffeszkedő gögjét, mellyekből mindazáltal Doris csak hamar kivehető tu-

datlanságát, 's azt látszék kívánni, hogy Doris a szoba szögletébe állván, mint valami vak hárfás énekelje el dalait, mintegy kipróbáltatva magát, hogy érdemes lesz-e őt az éstélybe meghíni. Érté is Doris az urnak egész viseletéből, hogy az a' művészetet csak azért pártolja, hogy egy pénzköltési móddal többje legyen, meg mivel a' nagy világ előtt e' tekintetben is kívána fényleni: ámbár az alrendű zür-zene neki sokkal kedvesebb hangája. —

Doris igazságos boszorkodásra gerjedett, 's bátor szóval veté azon urnak szemére méltatlan gondolkodását, 's megvetendő nézeteit. Ezen ur, ha nem volna olly kemény 's mondhatjuk, sötét agyú, bizonyára befogadná szívébe a' tanácsló intéseket, mellyek a' konokság megtörését vevék czélul: — „ha valaki a' művészet lényegét 's magas czélzásait nem érti, ne vesse fel magát bírálójuknak, ha pedig lelke nem is képes felfogni szellemét, azt ne merészelje szentségtelen lábakkal tapodni.“ — Igy hangzának Doris végszavai, de el is hangzának a' levegőben, mint az igen gyakran történik, mert alig hagyá el a' küszöböt, a' gazdag ur nagyot ásítva fordult meg pamlagán 's aludt. — Művészet pedig további utára indult.

Második Ország.

Most egy más ország felé közeledett Doris, mellynek partjait egy felől mérhetlen tenger, más oldalról egy agg folyónak vizei korlátolják. Látott itt sok szelles szellemfit ide 's tova futkosni, 's még az érett elemeknek külszinen is többnyire egy könnyen lebbenthető fátyol lengett; mély gondolkodásu fejeket, mély érzésű keblet csak gyéren talált. Minden a' heveség és forrongás elvein alapzott, 's nyugodt fontoló lélek már a' félistenek sorába tartozott. Ezeknek következésében Művészet itt hatalmát nagyon is 's csaknem közönségesen elterjedve találá, de szinte a' változás legnagyobb kényének alávetve.

A' mint Doris megérkezése közhirre jutott, azonnal mindünnen gyűltek össze számos csoportok, bámolni, dicsérni, kaczerkódni, tapsolni, imádni; gúnyolni igen kevesen. Mert itt a' művészet minden nemei nagy tiszteletben állanak. Még is kedvetlenül hatja meg Dorist hogy a' hódoló tömegeknek tetemes számát ollyak tesszik; kikben büszkélkedni épen nem tartozik gyön-

geségei közé. A' könnyelműség' és fitogtatás' hősei esillogó szemüvegekkel vevék őt szemügyre, és zagyva lábkanarításokkal lejtének el mellette, magasztaló fölkiáltásait pörgő nyelvel versenyt halmozva a' szép idegenre. A' pipere' és czifrázkodás' hősnéi pedig szigorú szemlét tartottak külseje fölött, mielőtt belső érdemei bíráltságát szóba venni méltónak tartanák; 's ámbár nem vala minden ráncza az öltözetnek inyök teljes kielégítésére, még is csak gyöngye ellensúlyt vetett ez a' mérlegbe, 's a' bel-tehetségeknek méltánylása egészen lenyomá a' kedvező serpenyőt.

Némi megnyugtatóst nyujta még is Dorisnak, hogy nem csekély számuak voltak azok is, kiket a' szellem nem ragada olly hirtelen, 's kik szinte becsben tartják őt. Hogy pedig papjait és papuóit a' legtisztább hévtől látá lelkesítve irántá, az épen örömmel tölté el egész lényét.

'S tapasztalá, hogy itt a' művészet minden nemei egymásba fűződnek, egymásnak mintegy segédkezet nyujtva, egymásra kölcsönösen árasztva fényöket. A' színészet számtalan művészi ágakat hozza mozgásba, 's főleg a' vele egymagasságú hangászatot ölelé, úgy hogy sokszor szerényen visszalépe ennek engedő a' főszerepet 's őt segédszereinek egész pompájával kísérve. Tapasztalá továbbá Doris, hogy kik neki áldozatul szentelék életöket, épen nincsenek kényszerítve megbánni tettöket, mert itt a' becsülés nem csak a' művészetet illeti, hanem a' művészre is átárad, 's azonfelül tettlegi segítségel, ápolással is nyilvánítja magát, 's hogy így ugyancsak érdemes művészkedni; — mert ollyan az emberi természet, hogy csak ha e' kettő együtt jár, érzi magát elegendőleg 's méltán buzdítva pályája vidám folytatására. — Nem tetszett ugyan Művészetnek, hogy illynemű méltánylásban kontárok is részesülnek; de ezt a' nagy sokaság különböző műveltségében látá gyökerezni, 's természetesnek találá, hogy e' sokféle legtarkább sajtáságú műveltségi fokozatnak megfelelő élvezete is legyen, sőt szükségesnek vélé, azon reményben, hogy a' számos alsóbb rendűek így előkészítetvén, idővel közülök is emelkedik egy vagy más a' nemesebb éldelet' megértéséhez.

Igy mindent a' maga rendén hagyván Doris tova szállott.

(Folytatása következik.)